

Direktoratet for naturforvaltning

postmottak@dirnat.no

Kopi: asbjorn.tingstad@dirnat.no

Oslo, 29.05. 2008

EVALUERING AV FRIVILLIG VERNORDNINGEN

Vi viser til invitasjon til høring om evaluering av Frivillig vernordningen med frist 1. mai. Naturvernforbundet og Direktoratet for naturforvaltning v/Asbjørn Tingstad hadde en e-postutveksling i månedsskiftet april-mai da det viste seg at vi ikke hadde fått høringsbrevet. Da vi fikk dette digitalt, svarte vi at vi skulle forsøke å levere så raskt som mulig. Vår arbeidsplan etter påske har vært svært tettpakket og det har derfor tatt noe tid å slutføre vårt hørings svar. I dette innspillet har fokusert på faglig innhold, og noe mindre på form. Ta derfor kontakt dersom noe skulle være uklart.

Norges Naturvernforbund stiller store forventninger til evalueringsarbeidet av Frivillig vern (FV). Vi ser betydelige utfordringer med ordningen og det er avgjørende at alle sider vedrørende frivillig vern blir grundig belyst. Vi er av den klare oppfatning at arbeidet med skogvern generelt og frivillig vernprosessen spesielt har et forbedringspotensial. Det er helt nødvendig å forbedre arbeidet med skogvern i Norge av flere årsaker. Særlig dreier dette seg om forhold knyttet til de tre overordna punktene nevnt nedenfor.

Naturvernforbundet er bekymret over den retningen skogvernet har tatt de senere årene og mener det nå må tas nye og avgjørende grep om skogvernarbeidet i vesentlig grad og på en faglig tilfredsstillende måte skal bidra til å stanse tap av biologisk mangfold i Norge. Vi ser ikke at dagens frivillig vernordning bidrar godt nok til å løse utfordringene knytta til vern og stans av tap av biologisk mangfold i skog. Det er avgjørende å få en bred og objektiv evaluering som fanger opp alle positive og negative sider ved frivillig vern. Ordningen må også vurderes opp mot hva vi har tapt ved ikke å benytte myndighetsstyrt vern i de mest verdifulle områdene. Gjennom evalueringen må det gå tydelig fram hva som blir de faglige konklusjonene og anbefalingene.

Noen av de viktigste momenter som Naturvernforbundet mener evalueringen må omfatte fordeler seg på tre vesentlige hoveddeler:

1. Faglig best mulig kvalitet. Måles mot 2010-målet og Skogvernevalueringen av 2002.
2. Utvelgelse, prioritering og avgrensninger/arrondering.
3. Innsyn og medvirkning.

Mer i detalj blir da spørsmål som evalueringen må avdekke:

Myndighetsstyrt vern må brukes. Faglig kvalitet må sikres.

Det er viktig at det som er vernet gjennom FV også blir vurdert opp mot områder med store

verneverdier som allerede er kjent og områder som meldes inn fra andre men der det ikke skjer noen verneprosess. Det må tydelig framgå hvorfor svært verdifulle områder som ikke er i frivillig vern-prosess (FV) ikke fanges opp og hvorfor de ikke blir vernet. Her må evalueringen komme med anbefalinger og metodeforbedringer.

- Hvordan er praksisen i FV i forhold til internasjonale målsettinger og ønsker om medbestemmelse, deltakelse og innsyn for det sivile samfunn og frivillige organisasjoner?
- Hvordan følger FV forskernes anbefalinger? Er det et tilfeldig og ustrukturert utvalg, både typemessig og geografisk (i noen fylker har det knapt vært skogvern de siste 6 årene)? Er dette en tilfredsstillende leveranse og oppfølging i forhold til skogvernevalueringen fra 2002 (NINA fagrapport nr. 54)?
- Hvordan følger kvaliteten i FV opp myndighetenes 2010-mål?
- Finnes det faglige begrensninger i måten vernet gjennomføres på, fra start til slutt? Hvordan kan disse lukes ut? Evalueringen må avdekke behov for og anbefale metodeforbedringer.
- FV-kvalitet og verneverdier må følge faglige anbefalinger, mangelanalyser og prioriteringer. Det må evalueres om dette gjøres godt nok, og anbefalinger må presenteres om dette ikke er tilfelle.
- Områder med høyest verneverdi må vernes først, skjer det?
- Noen konfliktområder er verdifulle. Her må myndighetsstyrt vern brukes – og aksepteres! Noe konflikt vil man alltid ha i forbindelse med vern. Verneverdiene er viktigst. Går det verneverdier tapt mens man diskuterer vern?
- Er kvalitet førende for vernet? Flere områder har svært dårlig arrondering noe DN selv har påpekt. Er metoden i slike tilfeller tilfredsstillende? Hva må gjøres for å få tilfredsstillende arrondering og for å få med alle verneverdiene i tilgrensende områder?
- Hva mister vi ved ikke å kjøre myndighetsstyrte verneprosesser i tillegg? DN har uttalt at det er umulig både å kjøre FV og myndighetsstyrt vern på tross av at Stortinget har sagt det motsatte. Hvorfor kan ikke det gjøres? Det må klarlegges hva som er DNS mandat og føringer til skogvern generelt.
- Er prosessen nå slik at vi risikerer at verdifulle områder går tapt mens frivillig vern kjøres på andre områder? Hva må gjøres for å sikre at det ikke skjer i framtida?
- Blir naturverninteressenes innspill ivaretatt? Hvordan blir deres kunnskap og forslag til nye områder fulgt opp? Er dagens høringsordning tilfredsstillende?
- Er tempoet tilfredsstillende eller er det behov for fortløpende?
- Er registreringene/mandatet og oppfølgingen tilfredsstillende ut fra faglige, objektive og demokratiske prinsipper? Evalueringen må avdekke hvordan registrering i forbindelse med "FV" foregår, og om/hvorfor man ikke registrerer områder utenfor det som er tilbudt. Kan myndighetene vite at det er de beste områdene som vernes, når registreringen begrenses til hva som er tilbudt? Evalueringen må avdekke "hva vi mister" og anbefale metodeforbedringer.
- Hvorfor kommer ikke Unike skoger og de siste villmarkene samt andre innspillte områder i FV-prosess? Hvordan kan disse verdifulle områdene bli vernet og ikke ødelagt av skogbruk?
- Erstatninger. Blir vernet billigere enn etter offentlig prosess? I forhold til kvalitetene?
- Hvordan er utvikling av verneverdier fra tidligere vern og fram til i dag, år for år og med ulike modeller for vern? Er all skog vernet gjennom FV-ordningen biologisk verdifull? Hvor mye er arronderingsarealer med liten verdi?

- Evalueringen må vise utviklingen av vern i forhold til verneverdier og kvaliteter i forhold til de prioriteringer som var gitt i NINA og Skogforsk sin evalueringsrapport i 2002. Hvilke prioriterte skogtyper er dårlig eller ikke fanget opp gjennom FV? Vi anbefaler at det lages en krysstabell med areal, skogtype, verneverdier, geografi, høyde over havet etc. over hva som er vernet gjennom FV og hva som mangler i forhold til forskernes anbefalinger fra 2002. Evalueringen må anbefale konkrete grep om hvordan et tilfredsstillende kvalitetsvern kan sikres.

Innsyn og medvirkning

- Vi mener også at arbeidet med FV må bli evaluert i forhold til det som er ansett som formelt korrekt og ønskelig saksbehandling i denne typen prosesser, bl.a. med hensyn til medvirkning for ulike relevante parter, innsyn i alle prosessene underveis, forhold til lovverk og vanlige rutiner f.eks. i sammenlignbare prosesser (som konsekvensutredninger).
- Hvilken påvirkning har det for kvalitet, tempo og prioriteringer at verneområdeutvalget er ensidig styrt av næringsinteressene?
- Er det eksempler på uheldige konsekvenser av at frivillige organisasjoner ikke blir involvert?
- Hvordan er behovet for direkte involvering av andre interessegrupper på et langt tidligere tidspunkt?
- Evalueringen må avklare for hvem er FV konfliktdepende og for hvem er det konfliktøkende. Hvilke deler av FV er konfliktøkende og hvilke grupper oppfatter dette i aller størst grad?
- Er verneprosesser og faglig kvalitetssikring åpne for innspill og innsyn for alle parter? Blir frivillige organisasjoner involvert på reelle premisser og med reell medbestemmelse i alle ledd i vernearbeidet?
- NNV mener at evalueringen også skal omfatte en tabell som viser: Hvor stort areal ble vernet tilslutt i forhold til det areal registranten i registreringsrapporten anbefaler vernet. Flere områder blir snevret inn i forhold til råd fra biolog/areal tilbudt av grunneier. For eksempel ble det både i Steinknapp og i Skrim-Sauheradsfjella tatt ut viktig arealer som opprinnelig var tilbudt av grunneier, areal som også ble anbefalt vernet av registrant.

Case Studies

NNV ber om at det foretas case studies om hva som skjer med områder som Norges Naturvernforbund og andre har bedt om verneprosesser på, men der det ikke er gjennomført. Det må avdekkes hvilke initiativ som er tatt, hva som har skjedd og hvorfor det eventuelt ikke igangsatt/gjennomført vern på disse områdene som er dokumentert å inneha nasjonale og/eller internasjonale verneverdier. Vi foreslår at følgende områder tas med i denne:

A) Vern av rike løvskoger i Troms: Det er trolig hogd i lokaliteter som er særlig aktuelle for vern. Det er dokumentert at det er hogd viktige områder for rike løvskoger, områder som faglig sett ville vært meget aktuelle i arbeidet med vern av rike løvskoger. Vi viser i sistnevnte til informasjon i NINA rapport om økt behov for vern av natur i Nord-Norge hvor et slikt eksempel dokumenteres. I evalueringen av det frivillige vernet må det både sjekkes vha feltarbeid hvilke områder som MD har bedt om FV på er blitt hogd (i). I tillegg må det sjekkes om det er blitt hogd i andre vernekandidater (jmf. NINA rapport).

B) Frivillig vern på statsalmenningene i Nord-Trøndelag: I hvilken grad har Fylkesmannen/DN endre avgrensning i forhold til det som var ønskelig miljøfaglig sett pga uenighet hos almenningsstyrene? Det forelå en avgrensning av reservatene i Nord-Trøndelag slik fagrapportene sa, og dette aksepterte i stor grad kommunene. I prosessen videre dette endret og noen områder ble tatt helt ut. Det samme gjelder i viss grad i Sør-Trøndelag. Hvilke naturfaglige følger får denne nye arbeidsmåten?

C) Unike skoger. Naturvernforbundet foreslår at det raskt gjøres feltregistrering i alle områdene i Unike Skoger-rapporten (Norges Naturvernforbund 2006) for å finne ut hvor mange/hvor mye av lokalitetene som er blitt hogd og hva som fremdeles er intakt av verneverdier. Naturvernforbundet leverte denne rapporten til Direktoratet for Naturforvaltning og ba om at det ble igangsatt verneprosesser av disse aller mest verneverdige kjente skogområdene i Norge. Vi vet for eksempel at det både er hogd innenfor Gampedal og Nattjernåsen i Buskerud samt Eikesdalen i Møre og Romsdal. Samtidig er skogområder med dokumentert store verneverdier utelatt da frivillig vern i Skrim-Sauheradsfjella ble gjennomført (Børtevangssliene). Naturvernforbundet ønsker at det tydelig dokumenteres gjennom evalueringen hva som ikke fungerer med frivillig vern når slike områder hogges/utelates fra verneprosessen.

Frivillig vern er ikke et systematisk arbeid med vern av skog, men tilfeldig etter hva grunneierne tilbyr. Dette betyr at unike skoger ikke blir registrert. I Aure i Møre og Romsdal er det nylig blitt hogd lokalitet med eneste norske funn av en spesiell soppart samt flere andre arter med liten forekomst og høy sjeldenhetsgrad. Det må evalueres hvordan man skal unngå at slike lokaliteter med forekomst av arter som kun har ett til en håndfull funn i landet kan sikres.

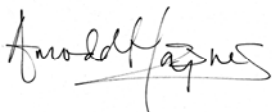
Naturvernforbundet foreslår også en evaluering av følgende:

- Om vi skal unngå å tape mangfold i skog forslår Naturvernforbundet å kartfeste og sikre alle områder som skal bidra til faglig godt vern de kommende åra. Dette må gjennomføres raskt fordi morgendagens vern ødelegges av dagens skogbruk. Eksisterende rapporter, nye registreringer og aktive innspill fra alle interesseparter må benyttes. Minst 10 prosent av de potensielt mest verneverdige arealene i produktiv skog må gjennom dette arbeidet kartfestes og offentliggjøres snarest. Prioritering og avgrensning av områder må gjøres av faglig kompetent personell uten begrensende føringer. Verneprosess må startes raskt for å sikre disse verdiene. Hvordan, hvor raskt og hva må til for å gjennomføre dette? Naturvernforbundet mener det må utvikles en konkret handlingsplan for hvordan vi raskest mulig kan nå 4,6 prosent vern av de mest verneverdige områdene.
- Det må evalueres hvorfor miljøorganisasjonene mener at konfliktnivået har steget da disse ikke har en reel innflytelsesmulighet på frivillig vernarbeidet. Det må komme en konklusjon og anbefaling om hvordan denne konflikten kan dempes.
- Det må evalueres om man gjennom vernehøringene har endret avgrensning eller forskrift basert på eksterne innspill. Slik det i dag fungerer, kan man ikke endre slikt da dette betyr nye diskusjoner med grunneier og eventuelt nye høringer. Slik sett er selve høringene trolig i praksis fiktiv mht disse to punkter som er de vesentligste argumenter for høringer.

- Norges Naturvernforbund ber også om at tre områdene der vi har engasjert oss tungt for vern blir evaluert grundig. Dette gjelder Skrim-Sauherad inkludert Svanstulsaken (Telemark), Bjørkedalen (Møre og Romsdal) og Gampedal (Buskerud). I førstnevnte sak ble det blant annet framsatt trusler fra en grunneier om at han ville trekke seg fra vernet om ikke etablering av hyttefelt ble godkjent samtidig. Senere trakk en rekke andre grunneiere seg fra verneprosessen noe som førte til svært uheldig arrondering av verneområdet, der blant annet noen av de største skogverdiene faktisk ikke ble vernet.

Naturvernforbundet vil kunne være behjelpelig med informasjon og dokumenter i de omtalte sakene spesielt og i evalueringsarbeidet generelt.

Mvh
Norges Naturvernforbund

Arnodd Håpnes
Fagleder naturmangfold